

na jej całość. Jaka to jest praca? Jest ona filologiczna zgodnie ze studiami i szeregiem lat pogłębiania zagadnień omawianych w tej książce. Przedmiot rozprawy jest ściśle związany z antykiem i jego powiązaniem ze starożytnym chrześcijaństwem. Omawiane dzieło ma charakter filologiczny, oparty na dobrej znajomości języków klasycznych i kultury starożytnej, a w szczególności religii i filozofii starożytnej. Autor omawiając stosunek pogan do misteriiw chrześcijańskich idzie w ślady badaczy starożytności, którzy włączyli w program swej pracy filologicznej także edycje pisarzy chrześcijańskich śledząc wzajemne ustosunkowanie się obu prądów do siebie, tzn. pogańskiego i chrześcijańskiego. Warto również podkreślić, że posługiwanie się filozofią antyczną przez chrześcijan było sprawą obiegową i korzystną dla chrześcijaństwa. Owo zaś przetrwanie kultury antycznej w epoce chrześcijańskiej już od dłuższego czasu zajmowało filologów klasycznych za granicą i u nas. Wystarczy tu wymienić Tadeusza Zielińskiego, Leona Sternbacha, Jana Sajdaka i innych. Możemy wobec tego gratulować Autorowi i życzyć mu pomyślnych wyników w dalszych badaniach nad św. Augustynem.

Ks. Wacław Eborowicz - Pelplin

5. Bibliotheca hagiographica latina antiquae et mediae aetatis. Novum supplementum. Subsidia hagiographica 70, ed. Henricus Fros, Bruxelles 1986, Société des Bollandistes, s. XXI + 959.

Z ulgą i satysfakcją odnotowujemy ukazanie się zapowiadanego i długo oczekiwanego suplementu do słynnej bollandiańskiej "Bibliotheca hagiographica latina" /BHL/. Ponieważ jej pierwsze wydanie ukazało się w 1901 r. i uzupełniono je tylko raz w 1911 roku, brakowało hagiografom, historykom teologii i innym zainteresowanym naukowcom narzędzia pracy oszczędzającego poszukiwań wydań starożytnych i średnio-wiecznych tekstów hagiograficznych, sporządzonych w ostatnich osiemdziesięciu latach. A przecież to właśnie w tym okresie rozrosła się niesłychanie ilość wydawnictw i czasopism zainteresowanych publikacją starożytnych rękopisów. Nowy "Suplement" przygotowany przez ojca H. Frosa uzupełnia tę lukę; zyskaliśmy w ten sposób pomoc naukową pierwszorzędnej wagi także dla patrologów, zwłaszcza że najnowsze

wydanie "Clavis Patrum Latinorum" ma już 25 lat. Omawiane dzieło /BHLSup/ nawiązuje w kolejności i numeracji do pierwszego wydania BHL oraz całkowicie zastępuje suplement z roku 1911, wchłaniając go z tym, co zawierał. Opasły ten tom zawiera też konkordancje numerów BHL z: Clavis Patrum Latinorum; Clavis Patrum Graecorum; D. Schaller - E. Könsgen, *Initia carminum latinorum saeculo undecimo antiquiorum* /Göttingen 1977/; H. Walther, *Initia carminum ac versuum medi aevi posterioris latinorum* /Göttingen 1969/; A. Siegmund, *Die Überlieferung der griechischen christlichen Literatur in der lateinischen Kirche bis zum zwölften Jahrhundert*; oraz *Index Auctorum, Interpretum, etc.* W zasadniczej części książki Redaktor podaje dwudziestowieczne wydania łacińskich rękopisów hagiograficznych /do 1982/, jak to zresztą zapowiada sam tytuł dzieła. Podaje też ponadto niezliczone uzupełnienia dotyczące wydań starszych, prawidłowe numery tam, gdzie w pierwsze wydanie wkradły się błędy, dodaje notki o wydaniach tekstów nieznanych Bollandystom w czasie opracowywania BHL, wprowadza nowe hasła osobowe /np. Abibus, Abundantia czy Abundius, monachus Villariensis, żeby z przykładami zatrzymać się na pierwszych tylko stronach książki/. Wierność numeracji BHL zmusza Autora do wprowadzania oznaczeń literowych; pomaga to w równoczesnym konsultowaniu dzieła i suplementu.

Przy okazji pracy nad BHLSup odnalazł Redaktor wiele wzmianek o rękopisach dotąd nie wydanych i nieznanych autorom BHL. Publikacja wyników tych poszukiwań w "Analecta Bollandiana"¹, do których Autor w BHLSup nieraz się odwołuje, stanowi ważne uzupełnienie bibliografii tekstów drukowanych i jest kolejnym dowodem godnej pozycji rzetelności naukowej ks. Frosa.

Na początku niniejszej notki wspomniałem o satysfakcji. Możemy faktycznie pozwolić sobie na takie uczucie zważywszy, że jest dziełem Polaka, na dodatek pierwszego nie-Belga w ekskluzywnej wręcz /z naukowego punktu widzenia/ Société des Bollandistes.

Ks. Henryk Pietras SJ - Kraków

1 Por. Henry Fros, *Inédits non recensés dans la BHL*, AB 102/1984/163-196, 355-380.